

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

БАКАЛІНСЬКА О. О.,
доктор юридичних наук,
професор
*(Науково-дослідний інститут
приватного права і підприємництва
імені Ф. Г. Бурчака Національної
академії правових наук України)*

УДК 347 Укр.
DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.6.13>

**ЄВРОПЕЙСЬКА СТРАТЕГІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ:
УРОКИ І ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ**

Стаття присвячена аналізу новітніх інструментів забезпечення економічної безпеки ЄС, а також аналізу підходів щодо забезпечення економічної безпеки у відносинах між ЄС та третіми країнами. На думку автора, розуміння сучасної стратегії економічної безпеки є важливим не лише для країн ЄС, а й для України, що здобула статус країни-кандидата до ЄС. Крім того, не врахування сучасних тенденцій розвитку системи економічної безпеки може ускладнити процес науково-технічного та економічного співробітництва між нашою державою та ЄС.

Правильне дотримання балансу між економічним розвитком та безпекою має важливе значення і може гарантувати, що економічні інтереси і інтереси безпеки ЄС і в майбутньому будуть посилюватимуть один одного. Досягнення цих цілей буде залежати від наступних трьох пріоритетів: (1) підвищення конкурентоспроможності ЄС; (2) створення ефективної системи захисту від ризиків економічної безпеки; (3) і партнерства з якомога ширшим колом країн, які поділяють занепокоєння або інтереси ЄС щодо економічної безпеки.

Сприяння конкурентоспроможності ЄС завдяки підвищенню стійкості економіки та ланцюгів поставок в межах ЄС, стимулювання інновацій та промислового потенціалу, та збереження соціальної ринкової економіки – провідне завдання Стратегії економічної безпеки ЄС.

Захист від загальновідомих ризиків економічній безпеці шляхом кращого застосування вже наявних інструментів, таких як торговельний захист, іноземні субсидії, безпека 5G/6G, перевірка прямих іноземних інвестицій та експортний контроль, а також новий інструмент протидії економічному примусу. Паралельно нам потрібно оцінити ефективність інструментарію ЄС і розширити його там, де це необхідно, щоб протистояти деяким новим ризикам, з якими ми стикаємося, наприклад, пов'язаним з експортом або зовнішніми інвестиціями у вузький набір ключових технологій, що мають військове застосування (наприклад, у сферах квантових технологій, передових напівпровідників, штучного інтелекту).

Партнерство з країнами, які поділяють наші занепокоєння щодо економічної безпеки, а також з тими, хто має спільні інтереси і бажає співпрацювати з нами для досягнення переходу до більш стійкої та безпечної економіки. На практиці це означає співпрацю з якомога ширшим колом партнерів задля

зміцнення економічної безпеки, створення стійких і стабільних ланцюгів доданої вартості, зміцнення міжнародного економічного порядку, заснованого на правилах, і багатосторонніх інституцій. Це також означає партнерство з країнами, які йдуть схожим шляхом зниження ризиків, просування і завершення угод про вільну торгівлю, а також інвестування в сталий розвиток і безпечні зв'язки по всьому світу.

Ключові слова: економічна безпека, стратегія, скринінг інвестицій, торговельний захист.

Bakalinska O. European economic security strategy: learnings and challenges for Ukraine

The article is devoted to the analysis of the latest instruments for ensuring the EU's economic security, as well as to the analysis of approaches to ensuring economic security in relations between the EU and third countries. According to the author, understanding the current economic security strategy is important not only for the EU countries, but also for Ukraine, which has gained the status of an EU candidate country. In addition, failure to take into account current trends in the development of the economic security system may complicate the process of scientific, technical and economic cooperation between our country and the EU.

This article explores how a proper balance between the EU's economic development and economic security can ensure that the EU's economic and security interests continue to reinforce each other in the future. The achievement of these goals will depend on the following three priorities: (1) enhancing the EU's competitiveness; (2) creating an effective system of protection against economic security risks; and (3) partnering with the widest possible range of countries that share the EU's economic security concerns or interests.

Promoting EU competitiveness by enhancing the resilience of the economy and supply chains within the EU, stimulating innovation and industrial capacity, and preserving a social market economy is the leading objective of the EU Economic Security Strategy.

Protecting against well-known economic security risks through better use of existing instruments, such as trade defence, foreign subsidies, 5G/6G security, foreign direct investment screening and export controls, as well as a new tool to counter economic coercion. In parallel, we need to assess the effectiveness of the EU's toolkit and expand it where necessary to address some of the new risks we face, such as those related to exports or external investment in a narrow set of key technologies with military applications (e.g., quantum technologies, advanced semiconductors, artificial intelligence).

Partnering with countries that share our economic security concerns, as well as with those that have common interests and wish to work with us to achieve a transition to a more sustainable and secure economy. In practice, this means working with the widest possible range of partners to strengthen economic security, build resilient and sustainable value chains, and strengthen the international rules-based economic order and multilateral institutions. It also means partnering with countries that are on a similar path of reducing risks, promoting and finalizing free trade agreements, and investing in sustainable development.

Key words: economic security, strategy, investment screening, trade defense.

Вступ. Глобальне зростання геополітичної напруженості в світі виявило ризики та вразливості в ЄС та країнах членах ЄС: незаконна і неспровокована війна Росії в Україні, ворожі економічні дії, кібератаки та атаки на інфраструктуру, іноземне втручання та дезінформація стали явищами повсякденного життя яких не існувало ще кілька років тому.

Агресивна війна Росії проти України показала, що надмірна залежність від однієї країни, особливо з системно відмінними цінностями, моделями та інтересами, істотно зменшує або блокує стратегічні можливості Європи і ставить під загрозу економічну систему Союзу та громадян. Державам-членам і бізнесу також доводиться нести витрати економічного примусу, включаючи заборони європейського експорту і бойкоти європейських брендів, покликани змусити їх підкорятися і відповідати політичним пріоритетам іншої країни. Всі ці тенденції становлять прямий ризик для функціонування ЄС, сучасної системи глобальної торгівлі, а також є прямим викликом стратегічним інтересам і здатності ЄС діяти.

Хоча Європейський Союз багато зробив для реагування на конкретні виклики в останні роки, зараз він потребує комплексного стратегічного підходу до економічної безпеки, зниження ризиків і просування своїх технологічних переваг у критично важливих секторах. Мета сучасної стратегії економічної безпеки ЄС полягає в тому, щоб забезпечити основу для надійної оцінки та управління ризиками на рівні ЄС, на національному рівні та на рівні бізнесу, зберігаючи та збільшуючи динаміку економічного розвитку та високі стандарти життя. Це особливо важливо зробити зараз, коли ці ризики стрімко розвиваються і зливаються з проблемами національної безпеки. Яскравим прикладом цього є швидкість, з якою з'являються нові критичні технології, що розмивають межі між цивільним і військовим секторами.

Метою статті є дослідження фундаментальних змін щодо правового забезпечення реалізації Стратегії економічної безпеки в ЄС та визначення перспектив подальшого врегулювання питань економічної безпеки в Україні в рамках її євроатлантичного просування.

Завдання:

визначити сучасний стан розвитку економічної безпеки в ЄС;

визначити основні тенденції сучасного етапу розвитку Стратегії економічної безпеки;

визначити перспективи подальшого вдосконалення законодавства України в цій сфері з урахуванням сучасного етапу євроінтеграційного процесу в нашій державі.

Виклад основного матеріалу. ЄС прискорює подвійний «зелений» і цифровий переходи. Основою цих перетворень в ЄС є торгівля і Єдиний ринок, які дозволяють одночасно стимулювати конкуренцію і забезпечити доступ до сировини, технологій та інших ресурсів, які мають вирішальне значення для підвищення конкурентоспроможності ЄС, стійкості і для підтримки поточної і майбутньої зайнятості та зростання. При цьому ЄС вважає за необхідне збереження доступу партнерів ЄС в усьому світі до переваг, які останні отримують від доступу до європейських ринків, капіталу та технологій для переходу до чистої та стійкої економіки.

Правильне дотримання цього балансу, на думку Європейської комісії має важливе значення і може гарантувати, що економічні інтереси і інтереси безпеки ЄС і в майбутньому будуть посилюватимуть один одного. Досягнення цих цілей буде залежати від наступних трьох пріоритетів: (1) підвищення конкурентоспроможності ЄС; (2) створення ефективної системи захисту від ризиків економічної безпеки; (3) і партнерства з якомога ширшим колом країн, які поділяють занепокоєння або інтереси ЄС щодо економічної безпеки.

Стратегія економічної безпеки ЄС спирається перш за все на результати оцінки стійкості і вразливості Союзу, щоб зробити європейську економіку і промисловість більш конкурентоспроможною і стійкою, а також зміцнити нашу відкриту стратегічну автономію. Це варіюється від значних інвестицій в «зелений» і цифровий перехід через NextGenerationEU так і залучення більшої кількості приватних інвестицій основних галузей промислової політики ЄС, таких як закони про мікросхеми, критичну сировину і промисловість з нульовим рівнем викидів [1].

24 січня 2024 року Європейська Комісія (ЄК) опублікувала запропоновану нею реформу скринінгу іноземних інвестицій в ЄС [2]. Пропозиція містить більш комплексні правила перевірки іноземних інвестицій та посилює співпрацю та обмін інформацією між країнами блоку. Опублікована реформа є важливим елементом Європейського пакету економічної безпеки і як всі інші пропозиції, спрямована на посилення і захист економічної безпеки ЄС.

«Європейський пакет економічної безпеки» (ESP) включає Білі книги щодо:

- (i) вихідних інвестицій,
- (ii) експортного контролю [3],
- (iii) пропозиції щодо посилення підтримки досліджень і розробок, пов'язаних з технологіями подвійного використання, та
- (iv) пропозиції щодо посилення безпеки досліджень.

Пропозиції спрямовані на посилення і захист економічної безпеки ЄС, а також на те, щоб допомогти блоку залишатися конкурентоспроможним у ключових галузях промисловості. Усі ініціативи відповідають Європейській стратегії економічної безпеки, опублікованій у червні 2023 року[4].

Чинна **система скринінгу прямих іноземних інвестицій** передбачає обов'язкову перевірку інвестицій, що здійснюються компаніями ЄС, які перебувають у прямому володінні або під контролем суб'єктів з країн, що не входять до ЄС [5]. Тепер Європейська Комісія пропонує також розширити сферу застосування скринінгу інвестицій від компаній ЄС, кінцевими власниками/контролюючими особами яких є інвестори з країн, що не входять до складу ЄС [1]. На думку Комісії, інвестиції, здійснені іноземними інвесторами через дочірню компанію, створену в ЄС, потенційно створюють такі ж ризики для безпеки або суспільного порядку, як і прямі інвестиції з третіх країн. Крім того, пропозиція Європейської Комісії спрямована також на спонукання держав-членів до запровадження національних механізмів перевірки прямих іноземних інвестицій, що охоплюють непрямі/внутрішні інвестиції в ЄС, за умови дотримання основоположних свобод ЄС.

Цікавою новелою є мотивація країн з боку Європейської комісії до поширення режиму скринінгу на перевірку будь-яких інвестицій, зокрема, «інвестицій з нуля».

Обов'язковим є скринінг інвестицій у сонячну, вітрову енергетику, електромобілі та напівпровідникову промисловість. В цьому вимірі вирішальне значення мають критерії, за якими національні органи влади визначатимуть, чи підлягають розгляду певні інвестиції в нові проекти (наприклад, порогові значення обороту, вартість активів), а також момент, коли необхідно буде повідомляти про інвестиції в такий проект.

Проект Регламенту про скринінг прямих іноземних інвестицій містить перелік секторів, які підлягають перевірці. До них належать «критичні технології», які охоплюють, наприклад, передові напівпровідники, обробку мови штучним інтелектом, хмарні обчислення, квантові обчислення, біотехнології, Інтернет речей і віртуальну реальність. З точки зору предметної оцінки впливу інвестицій на безпеку та громадський порядок, обов'язковими критеріями є вплив інвестицій на критичну інфраструктуру, критичні технології, безперервність постачання критично важливих ресурсів, захист конфіденційної інформації, а також свободу та плюралізм засобів масової інформації.

Проект також пропонує посилити обмін інформацією між органами влади, якщо вони вважають, що інвестиція може «негативно вплинути на безпеку або громадський порядок» в їхній державі-члені, або мають інформацію, необхідну для перевірки цієї іноземної інвестиції. Європейська Комісія залучатиметься до обговорення, якщо інвестиція може негативно вплинути на безпеку або громадський порядок більш ніж однієї держави-члена, проекти/програми ЄС або якщо вона має відповідну інформацію, пов'язану з такою іноземною інвестицією.

Європейська Комісія сформулювала деякі пропозиції щодо забезпечення узгодження з іншими інструментами ЄС, такими як Регламент ЄС про злиття та поглинання або правила СОТ. Наприклад, коли іноземна інвестиція становить концентрацію відповідно до Регламенту ЄС про злиття, застосування цього проекту Регламенту про скринінг прямих іноземних інвестицій не повинно зашкодити застосуванню статті 21(4) Регламенту ЄС про злиття, яка дозволяє державам-членам вживати належних заходів для захисту законних інтересів. Обидва інструменти повинні застосовуватися послідовно і узгоджено. Це може стати відповіддю на справу Vienna Insurance Group (VIG)/AEGON, в якій ЄК визнала, що рішення Угорщини накладати вето на придбання VIG угорських дочірніх компаній групи AEGON в рамках її національного режиму іноземних інвестицій порушує статтю 21 Договір про створення ЄС.

Європейська Комісія (далі – «Комісія») 24 січня 2024 року опублікувала Білу книгу про вихідні інвестиції (далі – «Біла книга») [6], в якій виклала неонов'язкові до виконання пропозиції щодо детального аналізу вихідних інвестицій з ЄС. Європейська Комісія вперше вказала на можливість запровадження механізму перевірки вихідних інвестицій з ЄС у своїй Стратегії європейської економічної безпеки, опублікованій у червні 2023 року. Своєю ініціативою Комісія прагне зрозуміти, чи не призводить нинішнє обмежене регулювання у сфері зовнішніх інвестицій до витоку стратегічних технологій і потенційних ризиків для безпеки. Висновки будь-якого аналізу будуть покладені в основу можливих політичних заходів регулювання ЄС, в тому числі щодо прийняття правил на рівні ЄС стосовно скринінгу вихідних інвестицій до третіх країн. Біла книга є однією з п'яти ініціатив, викладених у Європейському пакеті економічної безпеки (ЄЕБ) Комісії, спрямованих на вирішення проблем національної безпеки та громадського порядку, які були визначені Комісією.

Комісія пропонує багатоетапний процес оцінки ризиків, потенційно пов'язаних з іноземними інвестиціями. Відповідно до Рекомендації Європейської Комісії урядам країн ЄС пропонується провести 12-місячний огляд вихідних інвестицій з ЄС, здійснених з 1 січня 2019 року. Європейська комісія на цьому етапі пропонує підійти до цього процесу обмежено як географічно, так і також обмеживши моніторинг лише чотирма чутливими технологічними галузями: сучасні напівпровідники, штучний інтелект, квантові технології та біотехнології.

Варто відзначити, що опублікована Комісією Біла книга є частиною глобальної тенденції до посилення контролю за транскордонними інвестиціями. У рамках Атлантичної декларації в червні 2023 року США і Великобританія взяли на себе зобов'язання вжити заходів для усунення ризиків для безпеки, пов'язаних з певними видами вихідних інвестицій, причому Великобританія ініціювала консультації з промисловістю, а США незабаром після цього опублікували детальну пропозицію щодо перевірки вихідних інвестицій в Указі та Попередньому повідомленні про запропоновані правила.

Аналіз положень Білої книги щодо скринінгу вхідних інвестицій передбачає здійснення моніторингу широкого спектру транзакцій інвесторів з ЄС, включаючи прямі інвестиції, які призведуть до економічної діяльності за межами ЄС, наприклад, через злиття, поглинання, передачі активів, створення спільних підприємств або операцій з венчурним капіталом. Запропонований моніторинг також охоплюватиме непрямі інвестиції, здійснені інвесторами з ЄС, наприклад, через інвестиційні компанії третіх країн.

У Білій книзі зазначено, що мінімальна інформація, яку необхідно збирати, повинна включати інформацію про сторони транзакції та їхніх кінцевих власників, тип і вартість інвестиції, продукти, послуги та бізнес-операції, пов'язані з критичними технологіями, дату запланованого або фактичного завершення інвестиції, а також інформацію про попередні або заплановані майбутні транзакції. Крім того, держави-члени повинні мати адекватні інструменти моніторингу. Якщо це не так, держави-члени повинні розглянути можливість адаптації наявних інструментів або запровадження нових.

Єдині правила експортного контролю за товарами подвійного використання

Режим експортного контролю ЄС (діє з 2009 року) [7] значною мірою імплементує багатосторонні домовленості з експортного контролю (в тому числі Вассенаарські домовленості щодо експортного контролю звичайних озброєнь та товарів і технологій подвійного використання).

Експортний контроль в ЄС складається із сукупності загальноєвропейських правил, встановлених відповідно до законодавства ЄС, та місцевих правил, що застосовуються окремими державами-членами. Ці правила переважно здійснюють експортний контроль за товарами, погодженими відповідно до міжнародних угод, учасниками яких є ЄС або його держави-члени (наприклад, Вассенаарські домовленості, Австралійська група (хімічна зброя), Група ядерних постачальників, Конвенція про заборону хімічної зброї та Режим контролю за ракетними технологіями) [8].

У 2021 році режим зазнав значного оновлення, що дозволило посилити координацію між державами-членами. Відповідно до законодавства ЄС розрізняють два основні режими експортного контролю, що стосуються:

експортного контролю товарів подвійного призначення (тобто товарів, які можуть використовуватися як у комерційних або цивільних цілях, так і у військових цілях); і
військового експортного контролю, як правило, щодо товарів, які спеціально розроблені або модифіковані для використання у військових цілях.

Експортний контроль за товарами військового призначення контролюється кожною країною-членом ЄС. ЄС веде загальний військовий список, що містить перелік товарів військового призначення, які підлягають експортному контролю. Цей список щорічно ухвалюється Радою ЄС відповідно до Спільної позиції Ради 2008/944/CFSP, що визначає загальні правила контролю за експортом військових технологій та обладнання. Однак цей список не є обов'язковим до виконання, і кожна країна-член ЄС має право законодавчо закріплювати і впроваджувати свій власний національний контроль за військовим експортом.

Як правило, контроль за військовими товарами, прийнятий окремими державами-членами – і відповідно до загального військового списку ЄС – охоплює товари, які або «спеціально розроблені», або «модифіковані» для військового використання.

Загальний військовий список ЄС наразі охоплює 22 категорії товарів, що контролюються військовими, і знову ж таки включає товари, програмне забезпечення і технології. Предмети, що підпадають під дію цього списку, викладені в позиціях ML1 – ML22 включно і охоплюють цілу низку товарів, таких як:

зброя та вогнепальна зброя; боєприпаси; бомби, ракети, снаряди та інші вибухові речовини і вибухові пристрої; військові транспортні засоби, судна, літаки та безпілотники; хімічні та біологічні агенти і радіоактивні матеріали; та певне програмне забезпечення і технології (у кожному випадку спеціально розроблені або модифіковані для військового використання).

У межах ЄС кожна окрема держава-член відповідає за ліцензування експорту (чи то в рамках загальноєвропейського контролю за товарами подвійного використання, чи то в рамках національного контролю). Загальноєвропейського органу з ліцензування експорту не існує.

Залежно від товару та операції, про яку йдеться (зокрема, від місця призначення), можуть бути доступні різні типи ліцензій. Регламент ЄС щодо товарів подвійного використання встановлює певні загальні форми ліцензій, а саме:

індивідуальні дозволи на експорт (тобто дозвіл, що надається одному конкретному експортеру для одного кінцевого споживача або одержувача в третій країні та охоплює один або більше товарів подвійного використання);

глобальні експортні дозволи (тобто дозвіл, наданий одному конкретному експортеру щодо типу або категорії товарів подвійного використання, який може бути дійсним для експорту одному або декільком визначеним кінцевим споживачам та в одну або декілька визначених третіх країн);

дозволи на реалізацію великих проєктів (тобто індивідуальний дозвіл на експорт або глобальний дозвіл на експорт, що надається одному конкретному експортеру щодо типу або категорії товарів подвійного використання, які можуть бути дійсними для експорту одному або декільком визначеним кінцевим споживачам в одній або декількох визначених третіх країнах з метою реалізації конкретного великого проєкту); та

генеральні експортні дозволи (ГЕД) (тобто готові дозволи на експорт до певних країн призначення, доступні для всіх). Вони можуть бути загальноєвропейськими або надаватися окремими державами-членами ЄС. Зокрема, загальноєвропейські ГЕА – це загальнодоступні ліцензії, викладені в розділах з А по Н Додатку II до Регламенту ЄС про подвійне використання, які надаються після реєстрації для експорту певних менш чутливих товарів до конкретних країн за певних умов.

Пропозиції щодо посилення підтримки досліджень і розробок, пов'язаних з технологіями подвійного використання

Біла книга має на меті започаткувати публічні консультації щодо підтримки досліджень і розробок (R&D) на рівні ЄС [9]. Сфера підтримки НДДКР, пов'язаних з технологіями з потенціалом подвійного використання, спрямована на подолання розриву між виключно цивільною та виключно оборонною науково-дослідною діяльністю, зокрема, щодо критичних та новітніх технологій.

Комісія пропонує, щоб науково-дослідницька та інноваційна діяльність, що здійснюється в рамках програми «Горизонт Європа», була зосереджена (але не виключно) на цивільному застосуванні, тоді як дослідження, що проводяться в рамках Європейського оборонного фонду (ЄОФ), повинні зосереджуватися виключно на оборонному застосуванні.

У липні 2022 року Комісія прийняла Новий європейський інноваційний порядок денний. При визначенні рамок умов для глибинних технологічних інновацій, порядок передбачає «використання ролі державного сектору як провідного замовника» може прискорити модернізацію державних послуг та посилити промислову конкурентоспроможність ЄС на світовому рівні. Як результат, Європейська Комісія оголосила конкурс на підтримку у розробці національних стратегій, що сприяють інноваційним проектам, а також покращує збір даних про інноваційні проекти в цивільному і оборонному секторах.

Пропозиції щодо посилення безпеки досліджень. Нова пропозиція Європейської Комісії закликає держави-члени оновити свою політику щодо зменшення ризиків [10] у міжнародній науково-дослідній співпраці, а також гармонізувати заходи безпеки досліджень у державах-членах.

Пропозиція не спрямована на конкретну країну або країни, але коментатори підкреслюють, що підвищена обізнаність про ризики, пов'язані з дослідницькою співпрацею з Китаєм, є основним фактором, що сприяє цій ініціативі.

Пропозиція містить рекомендації державам-членам Європейського Союзу (ЄС) щодо того, як вони повинні підтримувати заклади вищої освіти (ЗВО) та дослідницькі організації з метою посилення безпеки досліджень, а також пропонує інструменти та рекомендації для ЗВО та організацій, що фінансують дослідження, щодо оцінки ризиків та підвищення безпеки досліджень. Пропозиція складається з політичного документа і двох «інформаційних листів» з конкретними порадами щодо того, як забезпечити безпеку досліджень і брати участь в оцінці ризиків.

Щодо безпеки досліджень, то в пропозиції обговорюється управління ризиками в міжнародній науково-дослідницькій співпраці з третіми країнами, що відбувається в межах ЄС, зокрема, «небажана передача критично важливих знань, ноу-хау і технологій, які можуть вплинути на безпеку ЄС і його держав-членів». У документі не виділяються конкретні країни, але коментатори визначили Китай як найбільш важливу третю країну, на яку спрямована ця пропозиція, і що найбільше занепокоєння ЄС викликає те, що технології подвійного призначення можуть потрапити до рук китайських військових.

Державам-членам пропонується розробити власні національні керівні принципи і підтримати дослідників та університети шляхом створення «національних центрів». У пропозиції також обговорюється намір створити Європейський центр безпеки досліджень в рамках ЄС.

Наприкінці нашого дослідження, вважаємо за необхідне звернути увагу на положення **регламенту Регламент (ЄС) 2023/2675, який вперше нормативно визначив новий інструмент захисту ЄС та його держав-членів від економічного примусу з боку третіх країн (АСІ)**. Відповідний Інструмент набув чинності 27 грудня 2023 року [11].

Відповідно до Регламенту економічний примус – це ситуація, коли третя країна намагається чинити тиск на ЄС або державу-члена, щоб змусити його зробити певний політичний вибір, застосовуючи або погрожуючи застосувати заходи, що впливають на торгівлю або інвестиції проти ЄС або держави-члена. Економічний примус з боку третіх країн застосовується все частіше і в значних масштабах, а ЄС не має законодавчої бази для протидії цьому явищу.

Цей Регламент встановлює рамки для реагування ЄС на економічний примус з метою стримування економічного примусу або припинення економічного примусу, а також дозволяє ЄС, в крайньому випадку, протидіяти економічному примусу за допомогою спільних заходів реагування. Він також встановлює рамки для ЄС, які дозволяють йому вимагати відшкодування збитків, завданих ЄС, у відповідних випадках.

З 2024 року ЄС вперше має можливість безпосередньо протидіяти економічним загрозам з боку третіх держав за допомогою власних спільних заходів. У нинішніх умовах торговельні та інвестиційні відносини дедалі більше ускладнюються для досягнення стратегічних цілей у примусовий спосіб. Прагнучи відстояти свій простір у суперництві між США та Китаєм, що посилюється, ЄС останніми роками виявив бажання переглянути, як він може використовувати власну економічну та регуляторну силу, щоб формувати світ у власному баченні. Все частіше використовуючи санкції, експортний контроль і тарифні механізми, такі як Механізм регулювання вуглецевих кордонів (СВАМ), Європа повільно, але впевнено посилює свою впевненість у сфері геоekonomіки.

Це визнання власних геоekonomічних переваг ЄС також призвело до зростання занепокоєння щодо потенційних європейських слабкостей і недостатньої спроможності захистити себе. Тому ЄС розширив свій оборонний інструментарій, включаючи механізм перевірки інвестицій, інструмент міжнародних закупівель, антисубсидійне регулювання, а тепер і АСІ, який покликаний протидіяти економічному примусу проти ЄС та його держав-членів.

Варто зазначити, що АСІ є першим офіційним інструментом, який поєднує дві сфери політики ЄС, що мають відношення до геоekonomічного порядку денного: сферу торгівлі, яка регулюється Спільною економічною політикою ЄС під егідою Європейської Комісії, та сферу Спільної зовнішньої та безпекової політики ЄС, яка визначається одногосним голосуванням країн-членів ЄС у Раді міністрів. АСІ також покликаний подолати відому перешкоду для дій ЄС, коли йдеться про реалізацію спільної зовнішньої політики та політики безпеки: умову однаковості. У рішеннях Спільної політики безпеки, наприклад, щодо санкцій, ЄС вимагає однакової згоди всіх 27 країн-членів. Особливо, коли йдеться про санкції проти Росії за її жорстоку агресивну війну проти України, деякі країни-члени – зокрема, Угорщина – погрожували накласти вето на рішення ЄС.

Висновки. Українська війна змусила ЄС шукати нові ефективні заходи протидії загрозам, зокрема і загрозам економічній безпеці. Протягом останніх двох років в ЄС створені підвалини до запуску нової Стратегії економічної безпеки та протидії загрозам національним інтересам держав-членів і ЄС в цілому. З огляду на євроатлантичний вектор руху України, вивчення, усвідомлення та відповідальна імплементація європейських інструментів досягнення економічної безпеки стає пріоритетним напрямом здійснення європейської інтеграції. Варто відзначити, що частковий поступ в цьому напрямку відбувається. В Україні вже опрацьований проект Закону України «Про скринінг іноземних інвестицій», напрацьовуються підходи протидії недружнім впливам з боку третіх країн, проте, на нашу думку, недостатньо уваги приділяється забезпеченню питань безпеки досліджень та трансферу технологій, а також забезпеченню реалізації заходів торговельного захисту та експортного контролю. Саме в цих напрямках, автор вважає має розвиватися нормативно-правове забезпечення економічної безпеки, зокрема у 2025-2027 роках. З огляду на це, досвід ЄС має стати в нагоді для нашої держави не лише в аспекті адаптації законодавства, а й загалом усвідомлення сучасного стану загроз і викликів і шляхів їх розв'язання, що вже опрацьовані в ЄС і довели свою ефективність.

Список використаних джерел:

1. New tools to reinforce the EU's economic security. URL: https://commission.europa.eu/news/new-tools-reinforce-eus-economic-security-2024-01-24_en (дата звернення: 27.12.2024)
2. Investment. Веб сайт. URL: https://policy.trade.ec.europa.eu/help-exporters-and-importers/accessing-markets/investment_en (дата звернення: 27.12.2024).
3. Exporting dual-use items. Веб сайт. URL: https://policy.trade.ec.europa.eu/help-exporters-and-importers/exporting-dual-use-items_en (дата звернення: 27.12.2024)
4. An EU approach to enhance economic security. Веб сайт. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_3358 (дата звернення: 27.12.2024)
5. Foreign Direct Investment (FDI) Screening: A Primer / Веб сайт. URL: <https://www.stimson.org/2024/fdi-screening-primer/> (дата звернення: 27.12.2024)
6. Key information about the EU framework for foreign direct investment screening. Веб сайт. URL: https://policy.trade.ec.europa.eu/enforcement-and-protection/investment-screening_en (дата звернення: 27.12.2024)
7. WHITE PAPER on Outbound Investments. Brussels, 24.1.2024 COM(2024) 24 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52024DC0024> (дата звернення: 27.12.2024)
8. Nemedi I. and Tasiana Kamicono The EU Export Controls Regime: Dual-Use Goods and Technologies in the European Legal Framework. 2016 *Hungarian Journal of Legal Studies* 57, No 2, pp. 239–249 (2016)
9. WHITE PAPER On options for enhancing support for research and development involving technologies with dual-use potential. Brussels, 24.1.2024 COM(2024) 27 final. URL: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/system/files/2024-01/ec_rtd_white-paper-dual-use-potential.pdf (дата звернення: 27.12.2024)
10. Council adopts a recommendation to enhance research security. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2024/05/23/council-adopts-a-recommendation-to-enhance-research-security/> (дата звернення: 27.12.2024)
11. Regulation (EU) 2023/2675 of the European Parliament and of the Council of 22 November 2023 on the protection of the Union and its Member States from economic coercion by third countries. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/2675/oj> (дата звернення: 27.12.2024)

